

Yves Leterme maakt Schoon Schip

De gedwongen aandacht voor letters

■ LEA VERSTRICHT

AL enkele jaren laat de kerk van Linkeroever zien hoe een kerk een oord van kunst en bezinning kan zijn. Dit jaar verwelkomen zij Yves Leterme, kalligraaf. Ze gaven hem de opdracht zijn schoonschrift aan te wenden om de kerk op Linkeroever enkele maanden in een nieuw perspectief te plaatsen. Hij aanvaardde en het project kreeg de titel: 'Yves Leterme maakt Schoon Schip'.

Dat Yves Leterme schoon schip maakt is in de kerk van Linkeroever anno 2011 niet te ontkennen. Letterlijk heeft hij het schip van de kerk aangekleed, schoon-gemaakt, met letters, poëzie en verhalen. Ook figuurlijk maakt hij schoon schip. Na een periode van onrust en schande in de kerk ruimt hij de boel op en plaatst wat geweest is in letters, poëzie en verhalen.

Over de kunst van de kalligrafie

De kalligrafie van Yves Leterme gaat verder dan wat traditioneel onder schoonschrift wordt verstaan. Hij gaat met zijn originele vormgeving van letters voorbij aan wat mooi en af is. De vormgeving van de letters en de tekst eist een concentratie die de toeschouwer dwingt om zijn aandacht te focussen: 'Wat staat daar?' Het is die gedwongen aandacht die ik de troef van de kalligraaf noem. Want de aandacht is nu net iets wat gelovigen, of mensen die een kerk bezoeken, altijd opnieuw moeten oefenen. De kerk van Linkeroever biedt ons daartoe deze zomer een uitgelezen kans.

In het experimenteren met mate-

“Het werk van Yves Leterme leert ons, dwingt ons te kijken en te blijven kijken totdat er iets begint te dagen van waar het zich kan voordoen.”

rielen, technieken, kleuren en vormen wordt door de kalligraaf voorbijgegaan aan wat traditioneel met taal en letters wordt gedaan. De vaardigheid en het ambacht van het schoonschrift verlossen de letters uit hun keurslijf bevrijd. En juist daardoor kunnen woorden die door de letters gevormd worden altijd nieuw gelezen worden. Wat zeggen we met onze woorden? Wat bedoelen ze en welk uiteindelijk effect hebben ze? Yves Leterme geeft vorm aan deze vragen.

Midden in de chaos

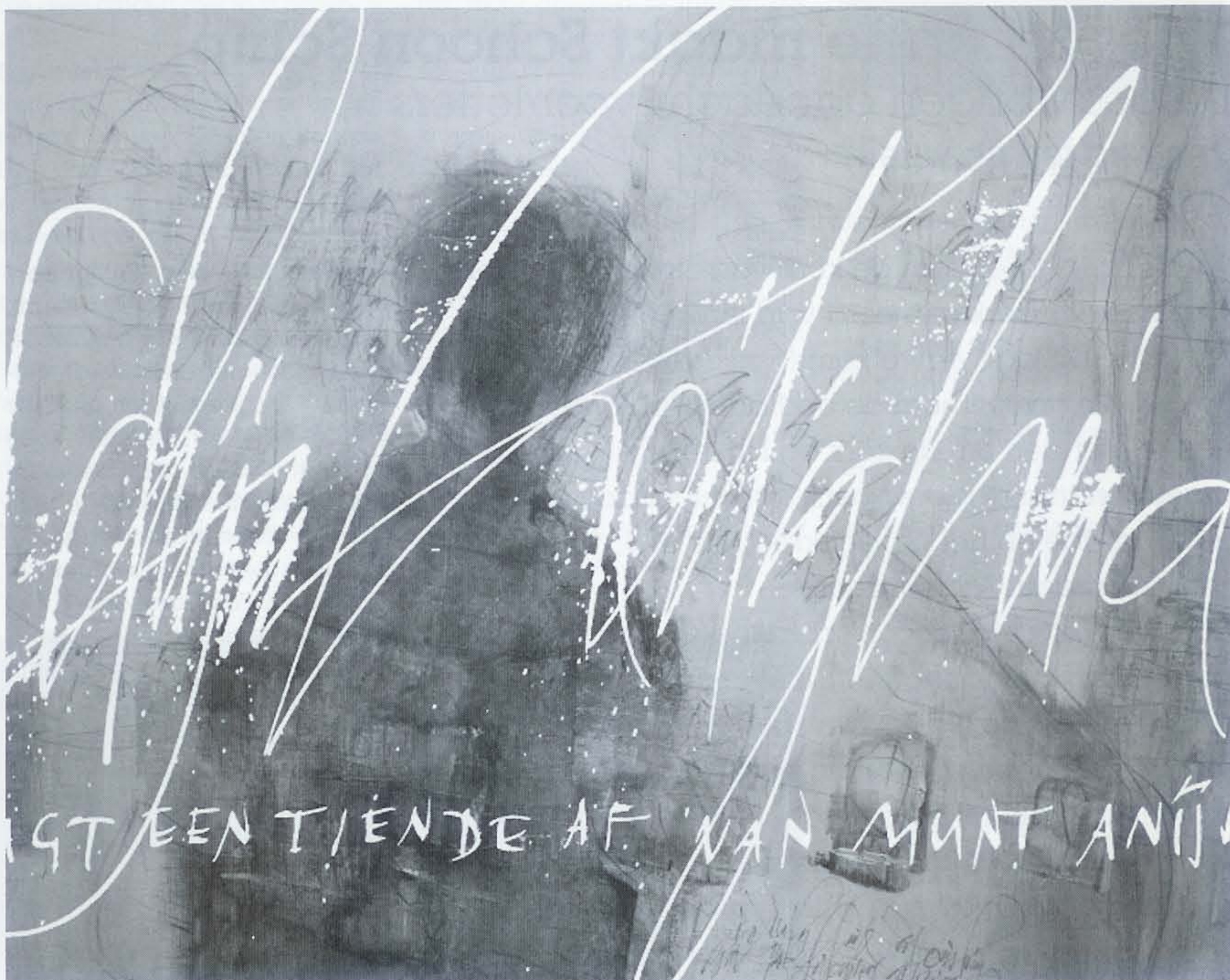
Het merkwaardige van de kalligrafie van Leterme is dat ze, in tegenstelling tot wat wij schoonnoemen, de chaos lijkt te vertegenwoordigen. De chaos is het nietgeordende leven. De chaos is wat niet te zien is op het podium van de winnaars, maar het slagveld dat achterbleef en waarvan nooit wordt verhaald. Of toch, die ene keer, toen de Messias aan het kruis is doodgemarteld. Dat verhaal dat nu al tweeduizend jaar meegaat. Dat kruis wijst op de onafheid van

de geschiedenis. Het duidt aan waar mensen ten diepste toe worden vernederd en uitgekleet. Dat mensen moeten ten onder gaan zodat anderen zichzelf tot winnaar van de geschiedenis kunnen uitroepen. Daarover gaan ook de teksten die door Yves Leterme werden uitgebeeld. Hij zoekt in de vormgeving naar waar het om moet gaan. En uiteindelijk lijkt zijn manier van schrijven de woorden om te keren. Als we maar aandachtig blijven.

Analoog aan de vraag: 'Kan kunst de wereld redden?', zouden we de vraag kunnen stellen: 'kan kalligrafie de kerk redden?'

Heilige teksten

Alle teksten zijn een poging om iets te verwoorden. Iets dat overleefd moet blijven, dat moet standhouden tegen alle schijn in. In teksten zit het geloof in het goede bestaan verborgen, het geloof dat de waarheid het moet halen van de leugen.

Dat maakt teksten tot heilige teksten.

De keuze van de teksten van Yves Leterme, in samenspraak met enkele mensen van de kerk van Linkeroever, spreken dit geloof in de waarheid uit. En ze drukken de zekerheid uit dat die waarheid niet te vinden is waar iets of iemand zichzelf op de troon zet. Wel integendeel.

In de tekst van Matteüs (Mt 23,23-33) worden onrecht en schijnheiligheid genadeloos afgevoerd ten voordele van het recht, de barmhartigheid, de trouw (Mt 23,23) "Wee gij, die onrecht en schijn prefereert boven een levenswandel die recht doet aan de kleinen, aan de vreemdelingen, aan de weduwe en de wees." En de kalligrafie, door zijn eis tot aandacht, dwingt ons dat te lezen. Dwingt ons om niet te snel te lezen, om iets te zien dat we dreigen niet te zien. "Wee gij, die onrecht en schijnheiligheid prefereert!"

Met het thema van de gerechtigheid zet Matteüs zich in de lijn van de oudtestamentische profeet Jesaja. Die kondigde de Messias aan en beschreef hem in termen van recht en gerechtigheid. De verwachte, de gezalfde van God, de Christus, zou vooral een mens van recht en vrede zijn. En het rijk dat hij verkondigde is een rijk waar trouw, barmhartigheid en vergeving de grondtonen zijn. (zie bijvoorbeeld Jesaja 32, 15-17)

Daarom laat Matteüs Jezus tekeer gaan tegen wie de heiligheid tart, wie de gerechtigheid oneer aan doet door te doen alsof en die de innerlijke onreinheid verdoezelt door de buitenkant schoon te wassen. En wij kunnen het lezen in de kerk van Linkeroever, met meer dan gewone aandacht.

Gerechtigheid als de weg

Ook op de grond zijn woorden geschreven. Gerechtigheid is dan ook vaak een weg die te gaan is. Welke weg gaan we? Aan wiens zijde gaan we de weg? Het zijn vragen die ons begeleiden als we het gedicht van Adriaan Roland Holst lezen. Gaan we de weg van

de overwinnaars, of naast mensen die geen onderdak vinden, die moe zijn, die vergeten zijn?

Wanneer we de weg van Jezus gaan, voorbij aan 'kerken en zerken', voorbij aan de schijn en het onrecht, zal onze aandacht ons richten naar wie de eigenlijke gezalfde van God, de eigenlijke Christus is. En het werk van Yves Leterme leert ons, dwingt ons te kijken en te blijven kijken totdat

De tentoonstelling "Yves Leterme maakt schoon schip!" loopt van 26 juni tot en met 2 oktober 2011 in de Sint-Annaten-Drieënkerk en is vrij toegankelijk op zaterdag en zondagmiddag van 13.30 tot 17.30 uur. Een kleine catalogus en het boek *Thoughtful Gestures* zijn ter plaatse te koop.

Er zijn bovendien gratis "Zomerse Orgelklanken", orgelrecitals met jonge musici tussen 14.00 en 16.00 uur: op 10 juli (Koen Maris), 24 juli (Gert Amerlinck en Ellen Van den Brande op cello), 7 augustus (Peter Maus en Stefanie Nauwelaerts op saxofoon), 21 augustus (Hugo Bakker), 4 september (Nicolas De Troyer), 18 september (Jeroen Follon en Veerle Huskens op hobo) en een afsluitend betalend concert 2 oktober om 16.00 uur door Hera Wyckers en de sopraan Astrid Stockman.

Voor meer informatie: www.anna3.be en www.yleterme.be.

er iets begint te dagen van waar het zich kan voordoen. Waar onrecht en schijnheiligheid, door zo prominent aanwezig te zijn, kunnen doorbroken worden.

Het is dat moment, waarop on-

recht en schijnheiligheid dominant en alomtegenwoordig dreigen te worden, dat de wanhoop kan toeslaan. Maar Gerard Reve stelt dat het vooral in de wanhoop valt te ontdekken. Dat Hij bestaat. En dat er toch weer geloofd kan worden in een wereld van recht en vrede. Pas in de wanhoop en in de eenzaamheid kan de liefde zich openbaren. Ook al geloven we niks meer, en slaat de twijfel toe. Dan gebeurt het dat God en mens elkaar zoeken om in gezamenlijkheid en wederkerigheid de hemel op aarde te ontdekken.

Tot slot: Kunst in de kerk

Wat doet deze kunst in een kerk? Het hoort er helemaal thuis. Door de gezamenlijke aandacht werkt dit schrift gemeenschapstichtend. Het gezamenlijk lezen en zien en willen leren, temidden van het onrecht en de wanhoop, te midden van schijnheiligheid en de eenzaamheid trekt een spoor dat Jezus, de langverwachte, niet wil vergeten. Wat in de kerk van Linkeroever de komende maanden kan gebeuren is dat mensen weer gaan spreken over waar het om gaat, over wat heilig is voor mensen vandaag. Daarom zijn deze teksten in deze vorm op hun plaats in de kerk vandaag. Deze vormen kunnen kerk nieuw op de sporen zetten.

Ik hoop dat u in de vakantie maanden daar geraakt.

Veel moed, inzicht en wijsheid aan ieder van u die deze tentoonstelling en deze kerk bezoekt. ■

Ik wens

... een kerk, die nog durft en creatief mag zijn.

(geloofsdag 2 oktober 2010)